KULTURSKATTER PÅ NÄTET

Hur det digitala kulturarvet blir tillgängligt för allmänheten via Wikipedia

WIKIMEDIA SVERIGE

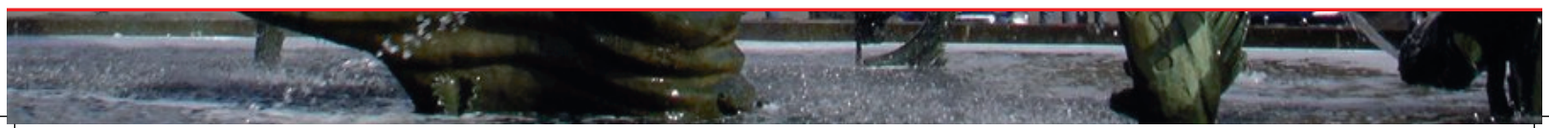

"VI GÖR SAMMA SAK, AV SAMMA ORSAK, FÖR SAMMA PERSONER, I SAMMA MEDIUM.

LÅT OSS GÖRA DET TILLSAMMANS."

LIAM WYATT
världens första Wikipedian in residence, vid British Museum

Fyra Wikipedians in Residence: Liam Wyatt, Lori Phillips, Benoît Evelin och Sarah Stierch.
http://bit.ly/GLAMcrew, Fuzheado, CC-BY-SA

Inledning

Allt fler kulturarvsinstitutioner använder internet för att göra sina samlingar tillgängliga för skolelever, släktforskare och andra intresserade, som inte hinner ta sig till den fysiska byggnaden eller som bor långt borta, till och med i andra länder. I många fall leder publiceringen till ökad dialog med besökarna. Äldre material får nya sammanhang – ofta utan att institutionen behöver arbeta för det. För personalen innebär det att deras expertis möter en större publik, något de brukar uppskatta. Digitalisering betyder också att föremål inte slits av oförsiktiga besökare.

Tekniken för med sig frågor om upphovsrätt, hur man väljer vad som ska digitaliseras, och hur experter och ickeprofessionella kan samarbeta. Många institutioner är osäkra. De vill ha guidning för att kunna göra rätt – eller för att undvika misstag.

Den här broschyren är resultatet av många diskussioner mellan ett 50-tal tunga organisationer: kulturarvsinstitutioner, myndigheter, jurister, upphovspersonsföreningar, regioner, politiker, Wikimediarörelsen, Creative Commons och Samordningssekretariatet för digitalisering (DigiSam). Broschyren inleds med ett förslag på gemensam tillgänglighetspolicy, presenterar därefter tydliga regler för vad institutioner får och inte får publicera, och går sedan in på olika metoder för att samarbeta med allmänheten via Wikipedia. Därefter diskuteras upphovsrättslicenser och frågan om verk utan känd skapare. Närmare slutet presenteras upphovsrättslagen och några vanliga frågor, innan en översikt över Wikipedia rundar av innehållet.

Vårt viktigaste råd är: Börja med ett litet test och gör det nu. Ni kommer att bli förvånade över resultatet. Vi hjälper gärna till. Kontakta oss:

Projektledare: Lennart Guldbrandsson
Wikimedia Sverige
info@wikimedia.se
http://wikimedia.se

PS. "Kulturskatter på nätet" finns också i flera digitala former, inklusive en levande, redigerbar version, på Wikimedia Sveriges webbplats. Hjälp till att göra innehållet ännu bättre!

WIKIMEDIA SVERIGE

En gemensam praxis för att publicera kulturarvet på internet

Gutenberg-Bibel, NYC Wanderer (Kevin Eng), CC-BY-SA 2.0 US, http://bit.ly/Gutenberg-Bibel

Kulturarvsinstitutionerna har i uppdrag att göra vår gemensamma historia tillgänglig för allmänheten. Internet ger nya möjligheter att genomföra det uppdraget. Regeringen presenterade därför 2011 sin digitala agenda (http://bit.ly/DigAgenda). Trots det har inte digitaliseringen av kulturarvet kommit igång på allvar. Som hinder anges ibland en luddig upphovsrättslag. Andra institutioner har redan gjort stora framsteg. Men tillgång till kulturarvet bör inte vara baserat på godtycke eller eldsjälar. En tydligare upphovsrättslag är på väg. I det arbetet tar lagstiftarna ofta hänsyn till etablerat bruk. Därför har arkiv, bibliotek och museer nu chansen – och ansvaret – att hitta en hållbar lösning. Den lösningen måste innebära en balans mellan rättighetshavarnas behov och uppdraget att göra kulturarvet tillgängligt. Lyckligtvis har många institutioner, både i Sverige och

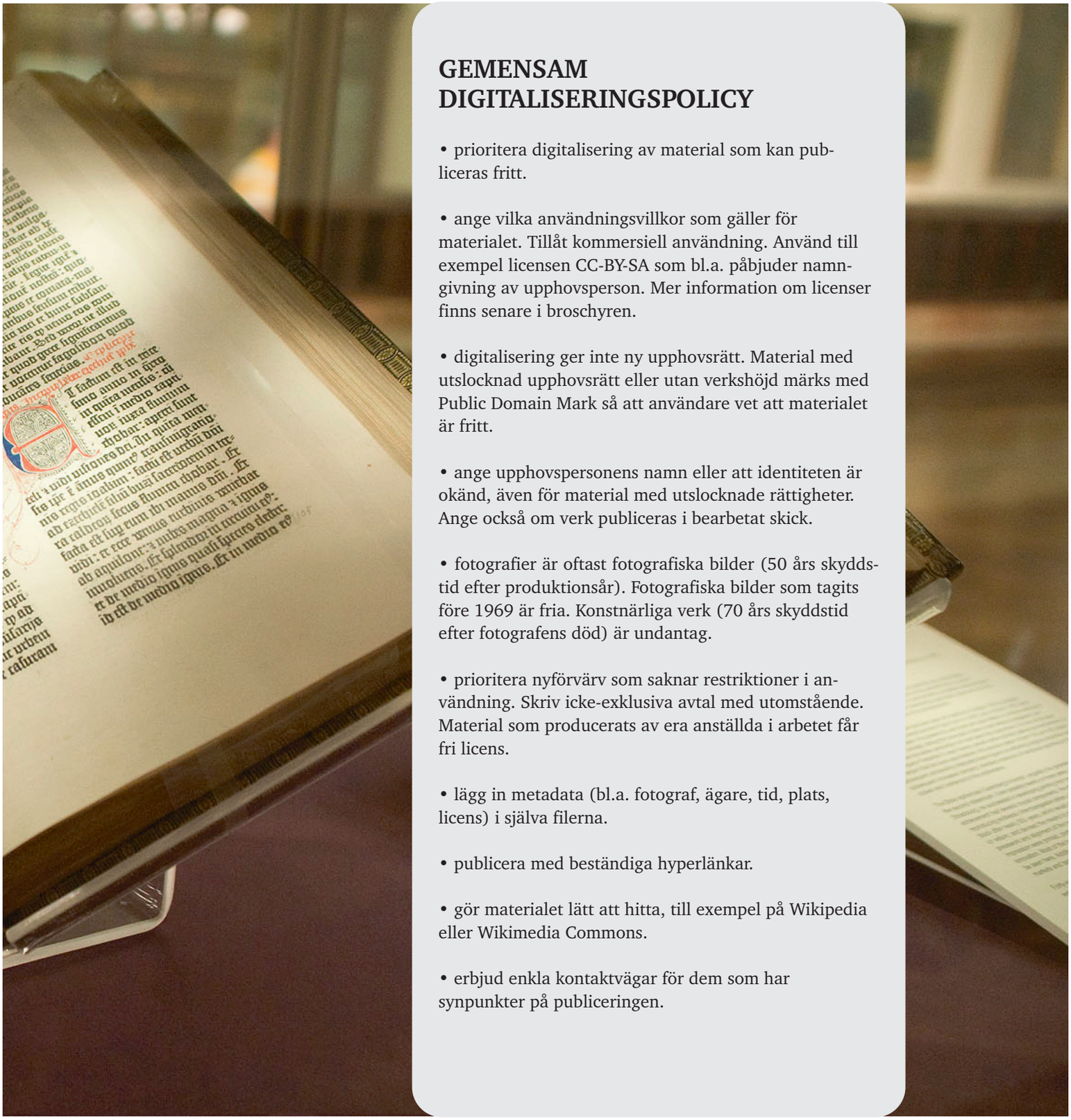

GEMENSAM DIGITALISERINGSPOLICY

• prioritera digitalisering av material som kan publiceras fritt.

• ange vilka användningsvillkor som gäller för materialet. Tillåt kommersiell användning. Använd till exempel licensen CC-BY-SA som bl.a. påbjuder namngivning av upphovsperson. Mer information om licenser finns senare i broschyren.

• digitalisering ger inte ny upphovsrätt. Material med utslocknad upphovsrätt eller utan verkshöjd märks med Public Domain Mark så att användare vet att materialet är fritt.

• ange upphovspersonens namn eller att identiteten är okänd, även för material med utslocknade rättigheter. Ange också om verk publiceras i bearbetat skick.

• fotografier är oftast fotografiska bilder (50 års skyddstid efter produktionsår). Fotografiska bilder som tagits före 1969 är fria. Konstnärliga verk (70 års skyddstid efter fotografens död) är undantag.

• prioritera nyförvärv som saknar restriktioner i användning. Skriv icke-exklusiva avtal med utomstående. Material som producerats av era anställda i arbetet får fri licens.

• lägg in metadata (bl.a. fotograf, ägare, tid, plats, licens) i själva filerna.

• publicera med beständiga hyperlänkar.

• gör materialet lätt att hitta, till exempel på Wikipedia eller Wikimedia Commons.

• erbjud enkla kontaktvägar för dem som har synpunkter på publiceringen.

andra länder, börjat fundera i samma banor. En gemensam praxis är under uppbyggnad. Ett exempel är "Över minnesmuren" (http://bit.ly/Minnesmuren) som Regionstyrelsen för Västra Götalandsregionen beslutade att göra till regional policy i juni 2012.

I rutan här ovanför presenteras en tänkbar digitaliseringspolicy. Den är tänkt att uppfylla både upphovsrättslagen och kulturarvsinstitutionernas uppdrag om att göra kulturarvet tillgängligt för allmänheten. Punkterna behandlas mer utförligt i den här broschyren, men naturligtvis skiljer sig behov och erfarenheter mellan olika institutioner. Diskutera därför gärna om de olika punkterna internt och anpassa dem för eget bruk.

Hur kulturarvet blir tillgängligt för alla

Wikipedianen Ralf Roletschek i Hechingers stiftskyrka, Taxiarchos228 (bearbetning: Max Lisewski), CC-BY 3.0), http://bit.ly/SKircheH

För att kulturarvet ska kunna anses vara tillgängligt bör det vara publicerat på samma ställen som allmänheten besöker. Egna bildarkiv i all ära, men de är sällan lätta att hitta. Använd hellre etablerade publiceringssystem, eller knyt samman ert arkiv med någon stor databas. Vi rekommenderar Wikipedia, som är välbesökt och stabilt.

Bilder, filmer och annan media på Wikipedia är fria för vem som helst att kopiera, återanvända, bearbeta och t.o.m. sälja. Materialet ligger på systerprojektet Wikimedia Commons. Ladda upp material dit, så kan det läggas in i Wikipedia-artiklarna. Lättast kommer man dit genom att klicka på en bild på svenskspråkiga Wikipedia.

Uppladdning av filer

Att ladda upp enstaka filer till Wikimedia Commons är inte svårt. Man behöver ett användarkonto. Följ sedan instruktionerna. Välj gärna material som har allmänintresse. För att ladda upp stora mängder filer finns det två metoder: verktyget Commonist som man laddar ner, och specialskrivna program som en wikipedian kör. I båda fallen behövs strukturerad metadata (filnamn, beskrivning, kategorier, etc) så att informationen hamnar i rätt fält och besökarna hittar materialet. Djuplänkar till institutionens samling uppskattas. Kontakta Wikimedia Sverige för hjälp med att komma igång, via info@wikimedia.se.

Vad händer med materialet sedan?
Allt material kommer inte att ha många besökare, men chanserna ökar om man kategoriserar det, har mycket metadata, lägger in filerna i existerande Wikipedia-artiklar (på flera språkversioner), skriver nya artiklar där materialet platsar, och tipsar om materialet på sociala media och för wikipedianer som är intresserade av ämnesområdet. Var beredd på att svara på frågor och att ta emot rättelser och tillägg. Materialet börjar leva sitt eget liv och når såväl skolelever som forskare.

Exempel
Institutioner runt om i världen har redan laddat upp bilder till Wikimedia Commons: Smithsonian, British Museum, tyska Federale Bundesarchiv, Brooklyn Museum, Versailles, nederländska Tropenmuseum, California Academy of Sciences, Nordiska museet, Regionarkivet i Västra Götaland, Riksantikvarieämbetet och Livrustkammaren, samt många fler. Vi har också samarbeten med Europeana. För mer information, se: http://bit.ly/commonspartnerships.

Att släppa in allmänheten

Orsaker att jobba med allmänheten
Många kulturarvsinstitutioner har så smått börjat bjuda in allmänheten genom att ställa frågor och diskutera. Men allmänheten har stora kunskaper som ni inte har. Michael Epson från Smithsonian brukar citera Joys lag: "Oavsett vad du jobbar med kommer de flesta smarta människor att arbeta för någon annan."

Ett exempel på att jobba med allmänheten
Wikipedia skiljer sig från andra uppslagsverk genom "redigera"-knappen på varje artikel. Alla texter är skrivna, putsade och kontrollerade av allmänheten. Bland dem som bidrar finns experter på de mest udda områden, både akademiker och självlärda. De är frivilliga och hängivna, något som man märker i diskussionerna. Framför allt är de många. Wikipedia har kallats världens största samarbete. Enbart på svenskspråkiga Wikipedia är det något tusental personer som bidrar regelbundet, men betydligt fler gör enstaka redigeringar. Effekten av "svärmen" märks kanske tydligast på välbesökta artiklar, som växer och förbättras med imponerande hastighet. Bredden av ämnen är lika stor. Styrkan hos allmänheten använder en del kulturarvsinstitutioner redan via Facebook, Twitter och Flickr. Det kan fler kulturarvsinstitutioner dra nytta av.

Vad kan allmänheten hjälpa till med?
Allmänheten kan:
• lägga till saknad information (till exempel vem ett fotografi föreställer eller 'taggar')

Besökare i Louvren framför Mona Lisa, tom.arthur (bearbetning: Paris 16), CC-BY-SA 2.0 US, http://bit.ly/LouvreML

• korrigera felaktiga uppgifter
• berätta vad som är intressant (då minskar risken att ni jobbar med material som förblir oanvänt)
• ge feedback på institutionens insatser och förslag på förbättringar
• sprida nyheter och intressanta fakta till sina vänner och kontakter
• fotografera och scanna in material
• korrekturläsa OCR-tolkad text
• restaurera/färglägga bilder (bilden till höger, och ja, vi vet att det är kontroversiellt, men det har sina användningsområden)
• skriva Wikipedia-artiklar på andra språk

Liksom i fallet med digitalisering är det viktiga inte att göra allt på en gång. Pröva så att ni får erfarenhet.

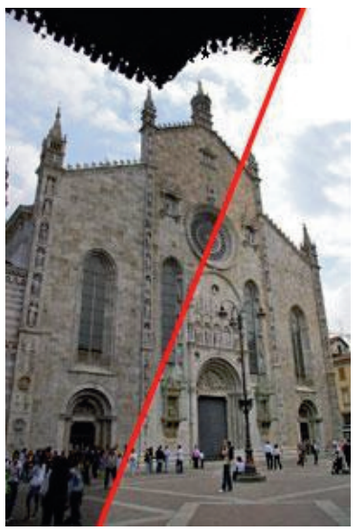

Domkyrkan i Como, Italien, KlausF (bearbetning: Yug), CC-BY-SA 3.0, http://bit.ly/ComoDom

Vidare-användning

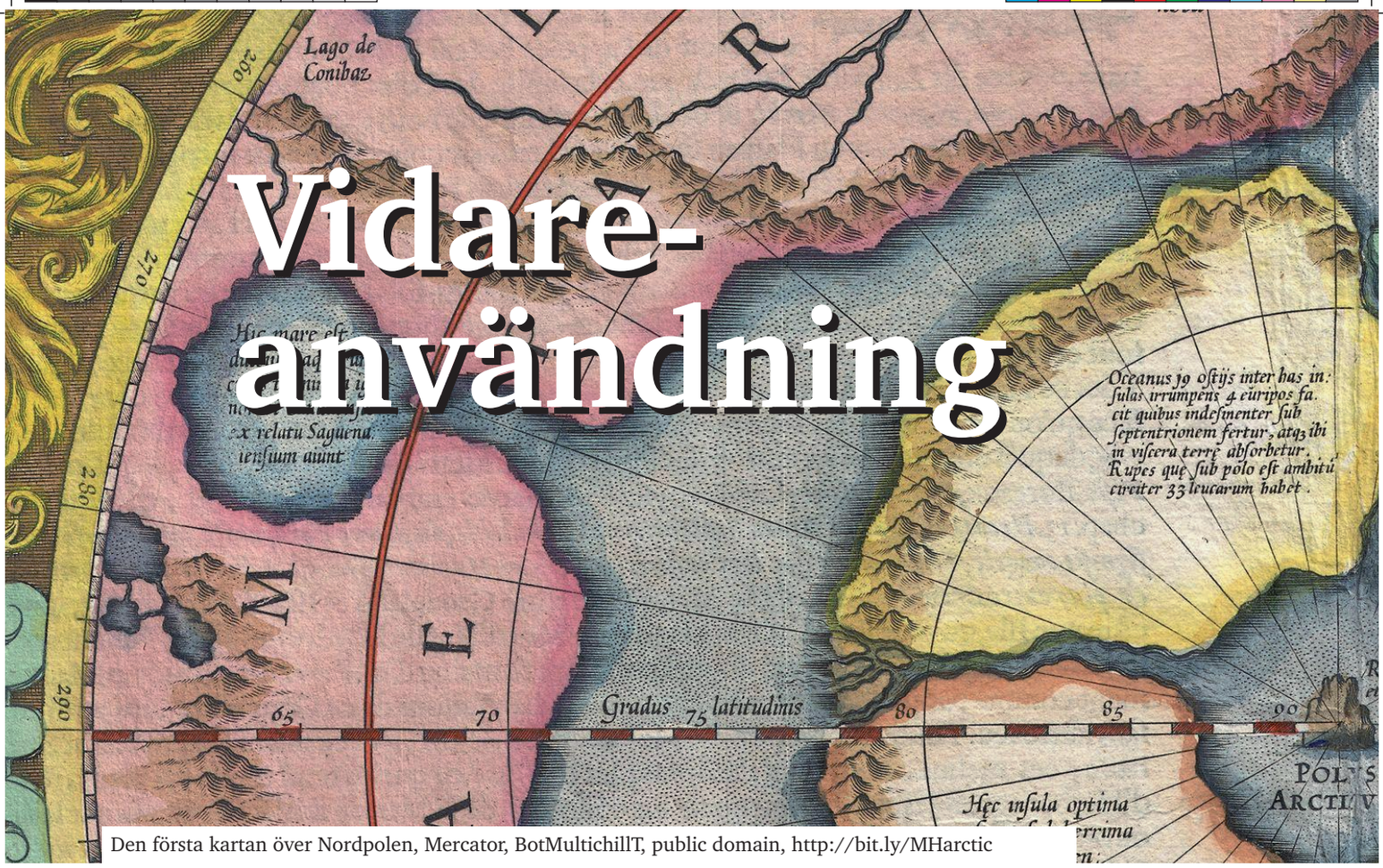

Den första kartan över Nordpolen, Mercator, BotMultichillT, public domain, http://bit.ly/MHarctic

Att sprida sitt material

Återanvändning är en av de stora fördelarna med att material finns tillgängligt på internet. När material återanvänds fungerar det som en påminnelse om originalet (och den som har det i sin samling).

För att det digitala kulturarvet ska kunna vara tillgängligt även framöver, måste det finnas tydliga regler för den som vill återanvända materialet. Det är svårt att hitta den som äger rättigheterna 50 år efter publiceringen och det är onödigt dubbelarbete att tvingas kontakta rättighetsinnehavaren och fråga om lov att återanvända materialet – särskilt om kulturarvsinstitutionen inte har något emot att materialet sprids. Därför rekommenderar vi alla att tydligt märka sitt material med hur det får användas, oavsett om det är Public Domain Mark, en fri licens eller traditionell copyright.

Wikipedias licenser

Wikipedia använder endast material som är antingen public domain eller tillgängligt under en fri licens. Wikipedias standardlicens är CC-BY-SA. CC står för Creative Commons, BY är det engelska ordet för "av" och betyder att man måste ange skaparen, och SA står för "dela lika", vilket betyder att nästa person måste dela materialet vidare under samma villkor. I korthet innebär CC-BY-SA att vem som helst kan kopiera, sprida, bearbeta och till och med sälja alla texter och bilder med några få villkor. Förutsättningen är att man anger vem som skapat verket, vilken licens materialet har och var andra kan hitta det samt att de som använder materialet låter licensen gälla även om man kopierar eller bearbetar det. Däremot behöver man aldrig fråga i förväg innan man använder verket. Bildtexterna i den här broschyren är goda exempel.

Public domain

Tyvärr saknas begreppet Public domain i svensk lag, men man kan ändå ange att verket inte längre är upphovsrättsskyddat, till exempel med Public Domain Mark. Det är ohederligt att hävda att man äger rättigheterna till verk som är för gamla för att omfattas av upphovsrätt.

Kommersiellt eller icke-kommersiellt

Det finsn en Creative Commons-licens som förbjuder kommersiell användning. För vissa kulturarvsinstitutioner kan den verka lockande. Tyvärr kan sådant material inte användas på Wikipedia. Orsaken är att det inte är lätt att avgöra vad som är kommersiellt. Exempelvis: Är en gratisbok icke-kommersiell om tryckeriet får betalt? En längre undersökning finns här: http://bit.ly/CC-NC.

Många befarar att stora företag ska sälja institutionens material, men sådana brukar vilja ha kontroll över sitt material. Dessutom är lejonparten av kulturarvet är inte inkomstbringande (glöm inte att försäljning innebär personalkostnader). Därför förespråkar vi att materialet

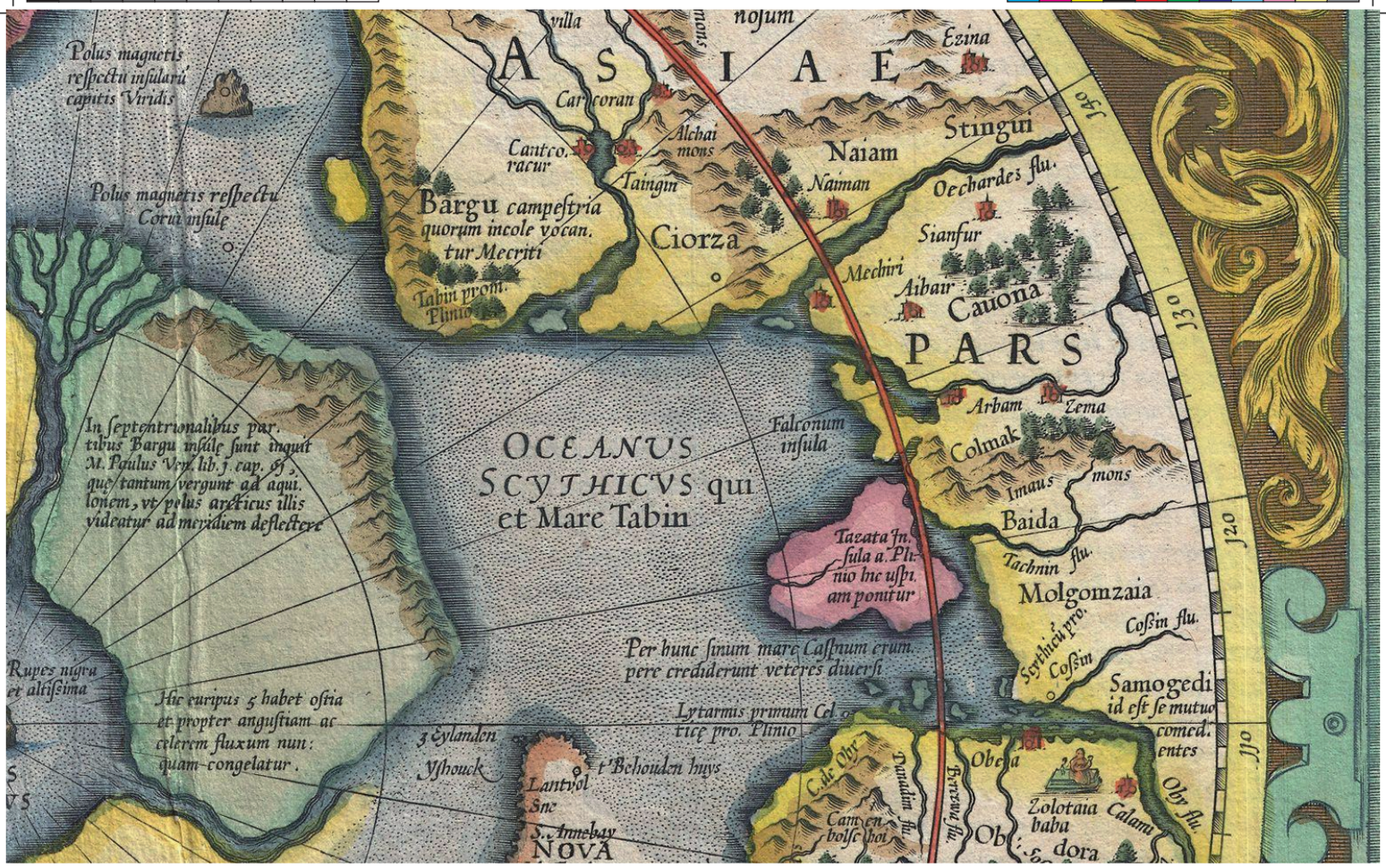

även ska få användas kommersiellt, särskilt material som skapats och bevarats med offentliga medel, eftersom skattebetalarna redan har betalat för arbetet.

Metadata

Metadata, exempelvis upphovsperson, tillkomstår, 'taggar', etc, är information om en datafil, till exempel ett fotografi, som skickas med eller inuti filen. För kulturarvsinstitutioner och Wikipedia är metadata viktigt. Den gör det lättare att hitta materialet. Strukturerad metadata möjliggör också maskinell uppladdning och sortering. Det finns flera verktyg för att redigera metadata, såsom ExifTool och EXIFutils. Normalt sett kan IT-avdelningen hjälpa till med sådant.

Rengöring av trämodell, Museum für Hamburgische Geschichte, CC-BY-SA 3.0 DE, http://bit.ly/ModVilla

Arbeta tillsamm

Wikipedianer fotograferar i Versailles, Trizek (bearbetning: Max Lisewski), CC-BY-SA 3.0, http://bit.ly/WM_Versailles

nans

Vad kan kulturarvsinstitutionerna göra ihop med Wikimedia Sverige och wikipedianerna? Oavsett om idén kommer från enskilda wikipedianer eller från en institution kan Wikimedia Sverige förmedla kontakten, bistå med erfarenhet och skapa rätt förutsättningar för att lyckas.

Några möjligheter tlll samarbete

En grupp wikipedianer gör en utflykt till en kulturarvsinstitution. De fotograferar delar av samlingarna och laddar upp fritt licensierade bilder i vårt mediearkiv Wikimedia Commons. Ibland får de tillgång till källmaterial eller idéer till nya Wikipedia-artiklar.

Institutionen anordnar en tävling för att sporra wikipedianerna att skriva nya artiklar om ämnen som ligger nära institutionens samlingar.

En wikipedian föreläser för personal och intresserade vid institutionen om hur man redigerar Wikipedias artiklar, hur man laddar upp bilder och vad fria licenser innebär.

Wikimedia Sverige ger råd om licenser, underhåll av metadata och andra digitaliseringsfrågor.

En "Wikipedian in Residence" arbetar under en längre tid (några månader, ett år) vid en kulturarvsinstitution. Han eller hon tränar personalen i att redigera på Wikipedia, och sätter upp en arbetsplan för det fortsatta arbetet. Wikimedia Sverige kan hjälpa till att hitta en lämplig kandidat.

Wikipedian in Residence på Riksantikvarieämbetet, trea från vänster. Johan Carlström. http://bit.ly/T553sr

Fotograf: *okänd*

Alltför ofta saknar material information om upphovsperson, tillkomstår, förhållande till uppdragsgivare och så vidare. Om upphovspersonens dödsår saknas eller om det saknas spår till rättighetsinnehavaren – går det att tillgängliggöra materialet på nätet?

1. Försök hitta information nära materialet, till exempel på baksidan av fotografier, i register och i gåvobrev.

2. Om materialet tillkom innan år 1900 kan man anta att skyddstiden har gått ut (barns teckningar, som skulle kunna orsaka tidigare stopptid, uppnår inte verkshöjd). De senaste åren har även en lösning för yngre verk börjat utkristallisera sig, och Europakommissionen har föreslagit att den ska stadfästas i ett EU-direktiv (http://bit.ly/anonymaverk). Förslaget går ut på att man genomför en omsorgsfull efterforskning, dokumenterar sina ansträngingar och använder materialet, men är beredd på att bli kontaktad av rättighetsinnehavaren och betala för användningen.

3. Här finns några möjliga informationskällor:
• upphovsrättsorganisationer som STIM, BUS, SFF
• organisationer och personer inom ämnesområdet
• biografier och biografiska handböcker som Vem är det), databaser (till exempel Sveriges dödbok) och söktjänster (Eniro, Hitta, Google)
• Folkbokföring och bouppteckningar hos Skatteverket och landsarkiven
• Bolagsverket och Näringslivsarkivens förening
• Fotosekretariatet
• omvänd bildsökning, såsom TinEye (där man kan hitta liknande eller samma bilder, se http://www.tineye.com/)

Den som publicerar är ansvarig. Wikipedianer är därför försiktiga med "föräldralösa" verk, om de inte är så gamla att de inte längre omfattas av upphovsrätt.

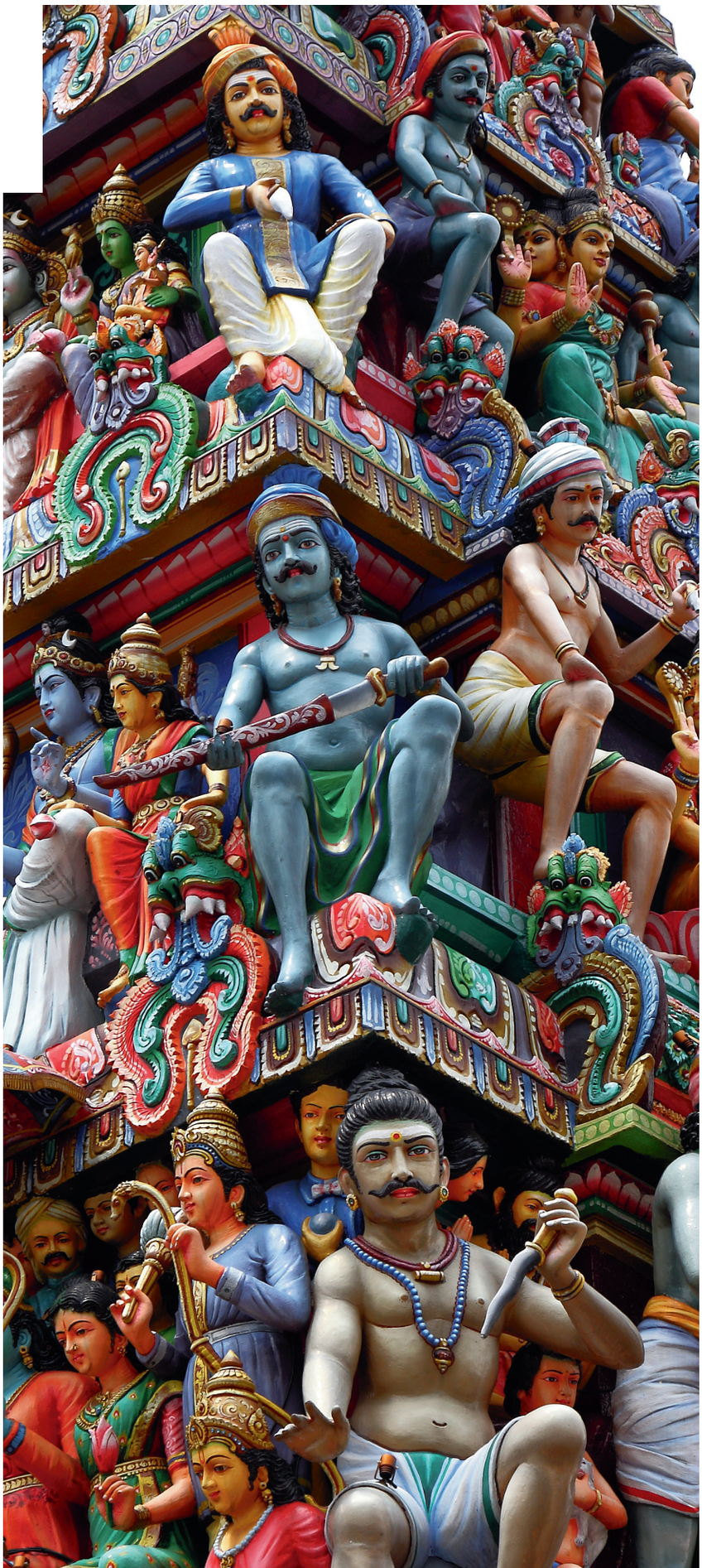

Sri Mariamman-tempel i Singapor AngMoKio (bearbetning: Max Lisewski), CC-BY-SA 3.0, http://bit.ly/Mariamman

http://bit.ly/GustaveLeGray, public domain

Foton av den tidige fotografen Gustave Le Gray återupptäcktes i Regionarkivets samlingar i Göteborg. Regionarkivet laddade upp dem på Wikimedia Commons. Där identifierades orten på fotot, ca 150 år efter att det togs. Andra historier finns om okända personer som blivit igenkända och felaktig information som blivit rättad. Ju fler ögon, desto fler upptäckter.

Träning och erfarenhetsutbyte i Lüneberg, Ziko, CC-BY-SA http://bit.ly/luneberg

I flera länder har wikipedianer fått gå bakom kulisserna på kulturarvsinstitutioner och utbyta erfarenheter av digitalisering med personalen.

Själva inscanningen är bara en del av en lyckad digitalisering. Wikipedianer behöver metadata. Även om viss information saknas bör man inkludera så mycket som möjligt, inklusive djuplänkar till institutionens webbplats, placering i det fysiska arkivet, kvalificerade tolkningar av signaturer, etc.

Kulturarvinstitutioner & deras Wikipedia-artiklar

Wikipedia hamnar högt bland sökresultaten på internet. Många personer, företag och andra organisationer vill dra nytta av det. Om Wikipedia skulle tillåta det, skulle allmänhetens förtroende snart försvinna. Därför har Wikipedia starka försvarsmekanismer. Ändringar granskas av otaliga frivilliga. Visst är det skillnad på om en PR-konsult "förbättrar" artikeln om ett läkemedel och om ett arkiv utökar artikeln om sig själv. Men även välvilliga organisationer skriver opassande saker såsom öppettider och använder ett "reklamigt" språk. Att skriva om sig själv är inte förbjudet, men man bör fokusera på att rätta faktafel, stavfel etc. Historia brukar också gå an. Be gärna wikipedianerna om hjälp.

Kan kulturarvsinstitutioner arbeta på Wikipedia?

Om anställda vid en institution ska skriva på Wikipedia bör de försöka bli en del av Wikipedias gemenskap snarare än att dumpa materialet vid ett tillfälle. Det finns många passande uppgifter:

- balansera artiklarna – mest text om det viktigaste
- hitta bra källor som andra också kan använda
- rangordna artiklar efter prioritet och se till att de viktigaste blir fylliga och korrekta först
- förbättra huvudartiklar (såsom "Historia" eller "Konst")
- på "Wikipedia:Önskelistor" finns många oskrivna artiklar

Experter får inte automatiskt en särställning på Wikipedia. Andra användare kan ifrågasätta och redigera materielet ovarsamt, men den vanligaste erfarenheten är ändå att andra användare hjälper till att bygga bättre artiklar. Vid problem kan man alltid använda en artikels diskussionssida, längst upp, för att reda ut problem eller fråga vana användare om råd. Wikimedia Sverige har inget ansvar för artiklarna, men kommer gärna med råd.

Det här är en av Wikimedia Commons utvalda bilder: Marie-Lan Nguyen, CC-BY 2.5, http://bit.ly/epeeworldcup

Upphovs

Får ni publicera materialet på nätet? Ställ de här tre frågorna!

1 Är det ett verk?

Om det är ett verk ser det annorlunda ut om någon annan hade skapat det. Material som inte är unika skyddas inte av upphovsrättslagen och får användas fritt. Syftet till att materialet skapades spelar ingen roll.

Kan vi publicera på internet utan konflikt med rättighetsinnehavarna?

- Upphovspersonen avled för mer än 70 år sedan?
- Materialet tillkom innan år 1900?

* Fotografisk bild togs före 1969?

- Det finns ett skriftligt avtal där institutionen får de ekonomiska rättigheterna till materialet?
- Foto vi har tagit föreställer hus/offentlig miljö?
- Materialet skapades av anställd vid institutonen i tjänsten och ska användas på ett sätt som den anställde hade kunnat föruse?

} JA

erkännande, d.v.s. upphovspersoner ska namnges (förkortas BY)

dela lika, d.v.s. bearbetningar delas på samma villkor (förkortas SA)

Upphovsrättslagen tillsammans med kommentarer finns på: https://lagen.nu/1960:729. Svåra fall bör föras vidare till en jurist.

rätt

Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk skiljer på **den ekonomiska rätten** (exemplarframställning, spridningsrätt, visningsrätt, framföranderätt och överföring till allmänheten) respektive **den ideella rätten** (namngivning av upphovspersonen samt förbud mot kränkande ändringar/användning av verket).

2 Gäller det upphovsrättsliga skyddet ännu?

3 Vem har (de ekonomiska) rättigheterna?

Om institutionen har rättigheterna, går det bra att publicera. Annars krävs avtal. Det som produceras inom ramen för arbetet får arbetsgivaren använda.

Creative Commons licenser

Den som äger rättigheterna till ett verk och som vill dela det med andra kan genom Creative Commons fyra villkor berätta hur verket får användas.

icke-kommersiell, d.v.s bara gratisdelning och -kopiering (förkortas NC)

inga bearbetningar, d.v.s. verket måste bevaras intakt (förkortas ND)

Mer information finns på http://creativecommons.se. Enbart material *utan* villkoren i högerkolumnen ovan kan användas på Wikipedia. Institutioner får gärna märka upp såväl enskilda bilder som hela sin webbplats med vilka villkor som gäller.

Hur länge omfattas verket av upphovsrätt innan det blir fritt?

Konstnärliga verk*	**70 år** efter skaparens död
Verk av okänd	**70 år** efter publicering**
Dokumentärt material***	**50 år** efter skapande
Katalog/ databas	**15 år** efter skapande
Författningar, myndighetsbeslut, yttranden från svenska myndigheter, domar, enkla nyhetsmeddelanden, m.m.	0 år

* Fotografier, texter, filmer, teckningar, etc, med konstnärlig form.
** 70 år efter skapandet om det aldrig blivit publicerat.
*** Material med neutralt återgivande av verkligheten.
Material utan upphovsrätt är fritt, oavsett hur ansträngande eller dyr digitaliseringen har varit. Man kan uppmuntra användare att ange upphovsperson i anslutning till bilden.

Digitali

Hur mycket är digitaliserat?

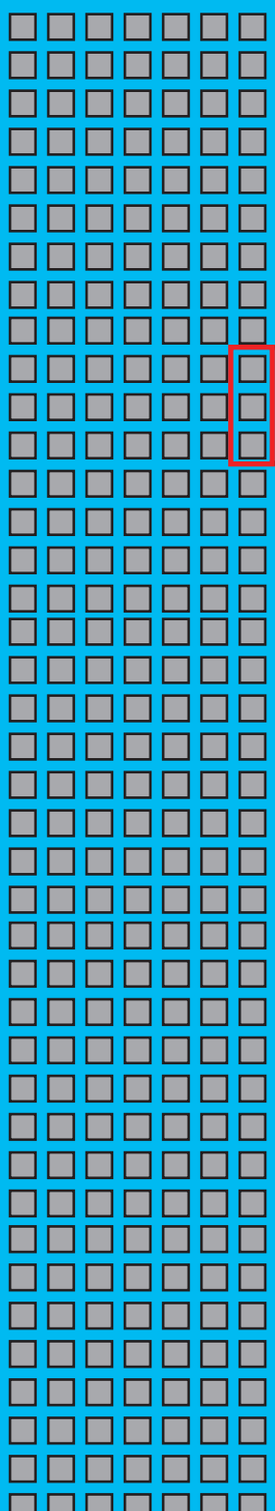

Riksarkivet har ca 700.000 hyllmeter material, varav 1% finns publicerat på internet.

Kungliga biblioteket har ca 40.000 hyllmeter, varav 0,01% finns publicerat på internet.

Om rutorna ovan vore båda samlingarna skulle färre än 3 av rutorna vara digitaliserade.

Urvalsprocess

Transparent

Material som går att publicera med få restriktioner:
* efter skyddstid
* eget material
* varken PUL eller sekretess
* efter avtalslicens

Efter direkt beställning från användare.

Material som ofta efterfrågas eller används, eller skulle efterfrågas om användare kände till det.

Material som tillhör institutionens syfte/uppdrag.

Går materialet att läsa/tyda?

Transparent

Material som går att marknadsföra: till exempel aktuella frågor, historiska konflikter, tidigare hemligstämplat material, dagbok av känd person, erotik, utslocknade hemliga ordnar, eller "förbjudna" verk.

Material som redan är delvis digitaliserat, men inte är tillgängliggjort eller behöver viss bearbetning för att bli fullt användbart.

Går materialet att digitalisera lätt och billigt?

Säkerställer det att materialet bevaras?

Transparent

Ta emot feedback och önskemål inför kommande urvalsprocesser

Feedback

isering

Skapande av metadata

Scanning / fotografering

Den digitala filen ska också bevaras. Det underlättas om filen är okomprimerad eller icke-destruktivt komprimerad.

Metadata gör materialet sökbart. Därför behövs:
* standardiserad beskrivning av materialet
* tydlig titel
* unikt stabilt id-nummer (à la personnummer)
* kopplingar till annat material

Samtidigt märks materialet med korrekt upphovsrättslicens. Metadatan ska vara i ett format som är standardiserat och öppet för alla att använda. Tips om format finns på: http://bit.ly/raformat

Varning för:
* sällsynta metadataformat
* metadataformat som kräver avtal med leverantör
* kryptering och kopieringsskydd av metadata

Publicering

Även om syftet med en digitalisering är bevarande bör materialet göras så tillgängligt som möjligt. Ofullständig digitalisering (utan publicering) har betydligt lägre användbarhet. Publicera brett på sajter där allmänheten befinner sig.

WIKIMEDIA COMMONS

europeana think culture

flickr

Besöksstatistiken påverkas av hur väl ni presenterar publiceringen och materialet i sociala och traditionella media, samt av hur hittbart materialet är: om det ingår i större dataset och materialet har relevanta söktermer. Uppmuntra därför vidareanvändning och sammankoppling med andra resurser.

Feedback

Feedback

Källor: http://bit.ly/RAdigital, http://bit.ly/KBdigital, http://bit.ly/commonslogo, http://bit.ly/flickrlogo, http://bit.ly/europeanalogo.

WIKIMEDIA

På bara några år har Wikipedia förvandlats från en förlöjligad idé till ett verk av historiska proportioner. Med över 25 miljoner artiklar, som kan mäta sig med de flesta moderna uppslagsverk, på mer än 280 fristående språkversioner är Wikipedia världens största encyklopedi. Projektet har skapats av hundratusentals volontärer över hela världen och besöks varje månad av omkring en halv miljard människor, vilket gör Wikipedia till en av de tio mest besökta webbplatserna.

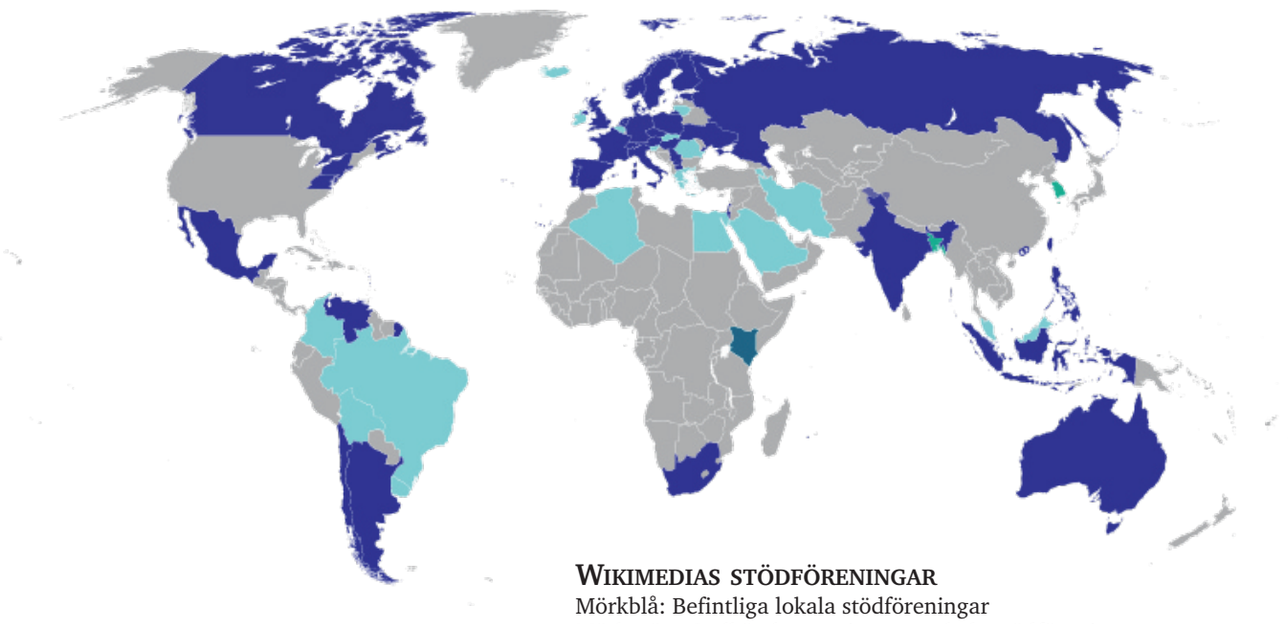

WIKIMEDIAS STÖDFÖRENINGAR
Mörkblå: Befintliga lokala stödföreningar
Mörkgrön: Godkända men inte grundade stödföreningar
Mellangrön: Planerade stödföreningar
Ljusgrön: Diskussion om att bilda stödförening

(per september 2012), public domain, http://bit.ly/WMchapters

Den ideella föreningen Wikimedia Sverige har som mål att göra kunskap fritt tillgänglig. Föreningen anordnar exempelvis utbildningar och fototävlingar, samt medverkar på mässor och i media för att sprida kunskap om Wikipedia och andra fria projekt.

Runt om i världen finns det cirka 40 liknande lokala organisationer som har ett nära samarbete med Wikimedia Foundation i USA. Wikimedia Foundation är den icke vinstdrivande organisation som driver Wikipedia. Alla Wikimediaprojekt är oberoende, reklamfria och endast möjliga genom volontärarbete och donationer.

Wikimedia Sverige

Postbox 500
101 29 Stockholm

E-post: info@wikimedia.se
Webbplats: http://wikimedia.se
Blogg: http://wikimediasverige.wordpress.com
Twitter: @WikimediaSE
Facebook: http://www.facebook.com/WikimediaSverige

Upphovsrätt

Text: Creative Commons-licens erkännande, dela lika (CC-BY-SA) 3,0.
http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.sv

Layout och design

10hoch16, www.10hoch16.de + Lennart Guldbrandsson

"Kulturskatter på nätet" bygger delvis på Wikimedia Deutschlands "Kulturgut digital nutzbar machen" vars redaktion var: Ziko van Dijk, Michael Jahn, Mathias Schindler och Catrin Schoneville. Ansvarig utgivare var Jan Engelman. Den tyska broschyren bygger i sin tur på den förra versionen av "Kulturskatter på nätet" (2012). Denna version 2013. Projektledare för Wikimedia Sverige: Lennart Guldbrandsson.

Omslag

Idarvol (bearbetning: Lennart Guldbrandsson), Free Art Licence, http://bit.ly/PoseidonGbg
Nohat (bearbetning: Stansifer), Trademark Wikimedia Foundation, http://bit.ly/WPlogo
Neolux, Trademark Wikimedia Foundation, http://bit.ly/WMCommons
Helen Simonsson, CC-BY-SA 3.0, http://bit.ly/Tingstade

Läs mer om upphovsrätt på nätet

Västra Götalandsregionens upphovsrättsriktlinjer: http://bit.ly/Minnesmuren

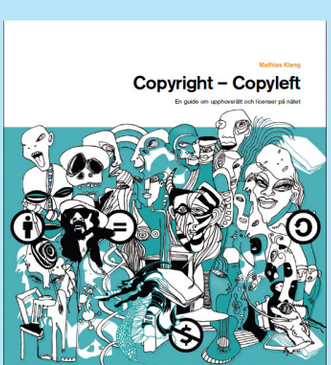

Copyright - copyleft av Mathias Klang: http://bit.ly/klangcopyleft

Wikimedia Commons: http://bit.ly/svCommons

Välkommen till Wikipedia: http://bit.ly/Välkommen

KULTURSKATTER PÅ NÄTET

Att digitalisera och tillgängliggöra kulturarvet är inte bara en del av uppdraget för arkiv, bibliotek och museer. Det är en möjlighet att möta nya målgrupper. Det är också ett sätt att förbli relevant även i framtiden.

Det betyder inte att det är lätt. I den här broschyren finns därför råd och verktyg för den kulturarvsinstitution som är på gång att börja digitalisera, eller redan har börjat. Från hur man väljer material att digitalisera till hur institutionen kan arbeta med Wikipedia.

WWW.WIKIMEDIA.SE

WIKIMEDIA
SVERIGE